Porezni tretman kriptoimovine sukladno odredbama DAC 8 direktive

Iharoš, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:816156

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Law University of Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni pravni studij

KATEDRA ZA FINACIJSKO PRAVO I FINANCIJSKU ZNANOST

Ivan Iharoš

POREZNI TRETMAN KRIPTOIMOVINE SUKLADNO ODREDBAMA DAC 8 DIREKTIVE

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: dr. sc. Irena Klemenčić

Zagreb, svibanj 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Ivan Iharoš, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

Ivan Iharoš v.r.

Sažetak

Kriptoimovina predstavlja relativno nov pojam unutar financijskog sektora i slovi kao vrlo privlačan instrument za potencijalne ulagače, a tu svakako treba istaknuti kriptovalute kao jedan od pojavnih oblika kriptoimovine te bitcoin kao prvu i još uvijek najpoznatiju kriptovalutu na svijetu. S druge strane, međunarodne organizacije, države i nadnacionalne organizacije prepoznale su i određene negativne pojave koje su posljedica upotrebe kriptoimovine poput pranja novca, financiranja terorizma i utaje poreza. Takve prakse, iz perspektive Europske unije, mogu imati negativne učinke na funkcioniranje unutarnjeg tržišta jer državama članicama otežavaju osiguranje porezne discipline što na kraju dovodi do smanjenja njihovih poreznih prihoda. Europska unija, s ciljem sprječavanja takvih praksi, usvojila je DAC 8 direktivu koja predstavlja najnoviju izmjenu Direktive o administrativnoj suradnji u području oporezivanja, a samim time i regulatornog okvira koji je njome uspostavljen i koji za cilj ima upravo osiguranje nesmetanog funkcioniranja unutarnjeg tržišta. DAC 8 donosi određene novine koje se prvenstveno odnose na propisivanje specifičnih obveza subjektima koji pružaju usluge vezane uz kriptoimovinu te u odnosu na to, obveza nadležnih tijela država članica da surađuju i razmjenjuju prikupljene informacije. Rok za donošenje nacionalnih propisa koji su potrebni radi usklađivanja s DAC 8 je 31. prosinca 2025. godine dok se odredbe tih propisa primjenjuju od 1. siječnja 2026. godine.

Ključne riječi: kriptoimovina, porezna evazija, Direktiva o administrativnoj suradnji, DAC 8, korisnik o kojem se izvješćuje, izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom, zahtjevi za izvješćivanjem, postupci dubinske analize

Summary

Crypto-assets represent a relatively new term within the financial sector and are considered as a very attractive financial instrument for potenacial investors in which case cryptocurrencies sholud deffinitely be highlited as one of the emerging forms of crypto-assets with the bitcoin as the first and still most famous cryptocurrency in the world. On the other hand, international organizations, states and supranational organizations have also recognized certain negative phenomena that result from the use of crypto-assets such as money laundering, terrorist financing and tax evasion. From the perspective of the European Union, such practices can have negative effects on the functioning of the internal market by making it difficult for member states to ensure tax discipline, which at the end leads to a decrease in their tax revenues. With the aim of preventing such practices, the European Union adopted the DAC 8 directive, which represents the latest amendment to the Directive on administrative cooperation in the field of taxation, and thus to the regulatory framework established by it, which actualy aims to ensure the proper functioning of the internal market. The DAC 8 directive introduces certain novelties that primarily relate to the prescribing specific obligations to entities that provide services related to cryptoassets and, in relation to this, the obligation of competent authorities of member states to cooperate and exchange collected information. The deadline for the adoption of national regulations that are necessary to compliance with DAC 8 is 31 December 2025, while the provisions of these regulations shall apply from 1 January 2026.

Key words: crypto-assets, tax evasion, Directive on administrative cooperation in the field of taxation, DAC 8 directive, Reportable User, Reporting Crypto-Asset Service Provider, reporting requirements, due diligence procedures

SADRŽAJ

1. UVOD…….. 1

2. POJAM KRIPTOIMOVINE…… 2

3. POREZNA EVAZIJA I DRUGI RIZICI VEZANI UZ KRIPTOIMOVINU……...5

4. POREZNI TRETMAN KRIPTOIMOVINE U REPUBLICI HRVATSKOJ…….7

5. RAZVOJ DIREKTIVE O ADMINISTRATIVNOJ SURADNJI…….9

6. KRIPTOIMOVINA U OKVIRU DIREKTIVE VIJEĆA (EU) 2023/2226 OD 17. LISTOPADA 2023. O IZMJENI DIREKTIVE O ADMINISTRATIVNOJ SURADNJI U PODRUČJU OPOREZIVANJA (DAC 8)……..10

6.1. Kriptoimovina kao predmet regulacije……12

6.2. Korisnik o kojem se izvješćuje…….13

6.3. Izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom.…….16

6.4. Zahtjevi za izvješćivanjem i dubinskom analizom – opći pregled……..20

6.4.1. Zahtjevi za izvješćivanjem……24

6.4.2. Postupci dubinske analize…….26

6.5. Nadležno tijelo države članice…….31

7. ZAKLJUČAK…… 32

8. POPIS LITERATURE……35

1. UVOD

Kriptoimovina kao relativno nova pojava na financijskom tržištu već dugo vremena slovi kao privlačna investicija za ulagače, a što se prvenstveno ogleda kroz odljev ili slabiji priljev dijela sredstava u sektoru „klasičnih“ instrumenata poput obveznica, dionica ili sirovina, primjerice zlata te s druge strane rast vrijednosti kriptoimovine odnosno njenih raznih pojavnih oblika. U tom pogledu svakako treba izdvojiti kriptovalute i bitcoin kao prvu i još uvijek najpoznatiju kriptovalutu na svijetu.

Nedvojbeno, tržište kriptoimovine posljednjih desetak godina bilježi znatno povećanje kapitalizacije što je privuklo pozornost međunarodnih organizacija i država odnosno nadnacionalnih organizacija jer je riječ o fenomenu koji je zaživio neovisno o njima samima što nije česta pojava pogotovo u sektoru financijskih usluga.

Europska unija, s ciljem osiguranja funkcioniranja unutarnjeg tržišta, nastoji uspostaviti regulatorni okvir koji, između ostalog, obuhvaća i suradnju država članica u području oporezivanja. Naime, unutarnje tržište i osiguranje njegova nesmetanog funkcioniranja u samoj su srži Europske unije. Prvi značajan korak u tom smjeru poduzet je donošenjem Direktive o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i koja je sukladno izazovima i teškoćama koji su se pojavljivali prilikom njene provedbe doživjela brojne izmjene.

Iako su države članice uspostavile pravila vezana uz porezni tretman kriptoimovine, zbog specifične prirode kriptoimovine i transakcija koje se izvršavaju u odnosu na nju, poreznim upravama država članica teško je osigurati poreznu disciplinu. To je posljedica brojnih negativnih pojava koje proizlaze iz upotrebe kriptoimovine poput pranja novca, financiranja terorizma i utaje poreza. Što se tiče kriptoimovine i konkretno utaje poreza, reakcija Europske unije ogleda se u donošenju izmjena navedene direktive kako bi se obuhvatila sva otvorena

pitanja koja proizlaze iz upotrebe kriptoimovine, a koja imaju utjecaj na porezne sustave država članica.

Cilj ovog rada je prikazati koje novosti i prednosti donosi izmjena navedene Direktive o administrativnoj suradnji u području oporezivanju, a u odnosu na kriptoimovinu i sprječavanje negativnih učinaka koje ona ima na porezne sustave država članica. U tu svrhu u radu će biti obrađen pojam kriptoimovine i njezin porezni tretman u Republici Hrvatskoj. Nakon toga biti će prikazani najveći rizici vezani uz kriptoimovinu koji najčešće rezultiraju erozijom porezne osnovice te posljedično smanjenjem poreznih prihoda država članica. Na kraju, ukratko će biti obrađen razvoj Direktive o administrativnoj suradnji u području oporezivanja te će detaljno biti prikazane novine koje donosi DAC 8 kao njezina izmjena, a koje se prvenstveno odnose na propisivanje određenih obveza subjektima koji pružaju usluge vezane uz kriptoimovinu te u odnosu na to, obveza nadležnih tijela država članica da surađuju i razmjenjuju prikupljene informacije. Istaknute su i posljedice neispunjavanja propisanih obveza te potreba da države članice osiguraju djelotvornu provedbu odredbi DAC 8 odnosno nacionalnih propisa koji su donesenih na temelju tih odredbi uspostavom djelotvornog sustava sankcija u slučaju njihova kršenja.

2. POJAM KRIPTOIMOVINE

Moderno čovječanstvo obiluje brojnim inovacijama koje često prate i potrebe društva da regulira odnose proizašle iz blagodati ili nedostataka takvih inovacija. Od medicine, preko istraživanja svemira pa sve do financijskog sektora, tehnologija sve više utire put novim društvenim pojavama koje u određenom smislu donose korijenite promjene društvene zbilje. U tom pogledu valja istaknuti i kriptoimovinu koju „običan“ čovjek vrlo vjerojatno povezuje s pojmom kriptovaluta. Doista bi se moglo reći kako povijest kriptoimovine počinje s pojavom kriptovaluta, a prva kriptovaluta koja se pojavila na tržištu bio je bitcoin. U tom smislu bitcoin

treba smatrati prethodnikom sve trenutno postojeće kriptoimovine.[1] Bitcoin je stvorila anonimna osoba/e ili entitet/ti pod pseudonimom Satoshi Nakamoto[2], a do danas su aktualne rasprave o tome tko je zapravo Satoshi Nakamoto. Nakamoto je 2008. godine na domeni www.bitcoin.org objavio rad pod naslovom „Bitcoin: Peer - to - peer sustav elektroničke gotovine/novca".[3] Rad je predstavio model prema kojem bi peer - to - peer sustav[4] elektroničkog novca omogućavao da online odnosno internetske transakcije budu provedene direktno od jedne do druge osobe bez posredovanja financijske institucije[5], primjerice banke. Nakon širenja rada, platforma za bitcoin transakcije razvijena je izdavanjem prvog otvorenog računalnog koda Bitcoin-Client uz popratno izdavanje bitcoina.[6] Procjenjuje se da je danas u optjecaju nekoliko tisuća kriptovaluta od kojih je još uvijek najdominantniji, a ujedno i najpoznatiji bitcoin.[7] Primjerice, ako se pogleda internetska stranica Bitcoin mjenjačnice može se uočiti da se nudi razmjena brojnih kriptovaluta odnosno mogućnost razmjene istih za službenu valutu, konkretno euro. Osim bitcoina nude se i Ether (ETH), Cardano (ADA), Solana (SOL) i brojne druge.[8] Ovdje svakako treba naglasiti da pojam kriptoimovine treba promatrati kao širi pojam koji svakako obuhvaća kriptovalute, ali i druge instrumente odnosno pojavne oblike koji prema svojim obilježjima potpadaju pod definiciju kriptoimovine. Jedan od takvih primjera bili bi nezamjenjivi tokeni odnosno *non-fungible tokens* (NFTs) koji se definiraju kao jedinstvene i nezamjenjive jedinice podataka koje mogu predstavljati vlasništvo nad povezanim

[1] Demelza, Hays; Andrei, Kirilenko, The use and adoption of crypto assets, 2019., https://s1.aebanca.es/wp-content/uploads/2019/10/the-use-and-adoption-of-crypto-assets.pdf, 28. siječnja 2024., str. 2.
[2] Chohan, Usman, W., A History of Bitcoin, 5. 2. 2022., https://ssrn.com/abstract=3047875, 29. veljače 2024., str. 8.
[3] Nakamoto, Satoshi, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008., https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, 27. veljače 2024., str. 1.
[4] Peer – to – peer sustav definiran je kao sustav decentralizirane mrežne arhitekture u kojoj sudionici, zvani peerovi, međusobno izravno komuniciraju bez potrebe za središnjim autoritetom ili poslužiteljem. Kanade, Vijay, What Is Peer-To-Peer? Meaning, Features, Pros, and Cons. 7. 11. 2023., https://www.spiceworks.com/tech/networking/articles/what-is-peer-to-peer/, 12. ožujka 2024.
[5] Nakamoto, Satoshi, loc. cit.
[6] Chohan, op. cit. (bilj. 2), str. 9.
[7] Ibid., str. 7.
[8] Bitcoin mjenjačnica, https://bitcoin-mjenjacnica.hr/#exchange, 24. ožujka 2024.

digitalnim sadržajima poput slika, glazbe ili videozapisa.[9] Ključna razlika između NFT-ova i kriptovaluta jest u tome što su kriptovalute odnosno tokeni kriptovaluta međusobno zamjenjivi dok su NFT-ovi jedinstveni i međusobno nezamjenjivi[10] na način da se jedan NFT zamjeni drugim identičnim NFT-om jer ne postoji dva ili više potpuno identičnih NFT-ova. U tom smislu kriptoimovina se u literaturi dijeli u tri skupine: tokeni kriptovaluta, tokenizirani vrijednosni papiri i korisnički tokeni.[11]

Što se tiče samog pojma kriptoimovine, postoje brojne definicije koje se u velikoj mjeri podudaraju. Primjerice, na službenim stranicama Hrvatske narodne banke kriptoimovina definirana je kao elektronički kriptografski zapisi čije se kopije distribuiraju, pohranjuju i potvrđuju decentralizirano.[12] Sličnu definiciju koristi i Odbor za financijsku politiku Banke Engleske prilikom analize financijske stabilnosti u okviru kriptoimovine i decentraliziranih financija iz 2022. godine. Ondje je kriptoimovina definirana kao digitalni prikaz vrijednosti ili ugovornih prava koje se može elektronički prenositi, pohranjivati ili njima trgovati i koji uobičajeno koristi kriptografiju, tehnologiju distribuiranog zapisa ili sličnu tehnologiju.[13] Europska središnja banka na sličnom je tragu pa definira kriptoimovinu kao bilo koju imovinu u digitalnom obliku koja ne predstavlja financijsko potraživanje ili financijsku obvezu neke fizičke ili pravne osobe i koja ne utjelovljuje pravo vlasništva.[14] Zubović i Derenčinović Ruk za potrebe analize digitalne transformacije vrijednosnih papira i aktivnosti regulatora tržišta kapitala koriste definiciju kriptoimovine kao digitalne imovine koja se može kriptirati uz pomoć

[9] Busch, E., Kristen, Non-Fungible Tokens (NFTs), Congressional Research Service, R47189, 20. srpnja 2022., https://crsreports.congress.gov/, 1. ožujka 2024., str. 1.
[10] Ibid.; Summary
[11] Zubović, Antonija; Ruk, Derenčinović, Morana, Digitalna transformacija vrijednosnih papira i aktivnosti regulatora tržišta kapitala, u: Digitalna zbirka i katalog Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 22. 10. 2021., str. 101.
[12] Hrvatska narodna banka, Rizici povezani s kriptoimovinom, 7. 7. 2021., https://www.hnb.hr/-/rizici-povezani-s-kriptoimovinom, 13. ožujka 2024.
[13] Bank of England, Financial stability in focus: Cryptoassets and decentralised finance, 24. ožujka 2022., https://www.bankofengland.co.uk/financial-stability-in-focus/2022/march-2022, 28. siječnja 2024., str. 5.
[14] Manaa, Mehdi et al, Crypto-Assets: Implications for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastructures, (May 17, 2019), ECB Occasional Paper No. 223 (2019), 21. svibnja 2019., https://ssrn.com/abstract=3391055, 19. prosinca 2023., str. 7.

kriptografskih procesa te pohraniti i prenijeti u decentraliziranu bazu podataka bez uključivanja posrednika i tamo njome trgovati.[15] Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja[16] koja je i predmet obrade ovog rada ne sadrži definiciju pojma kriptoimovine. Definicija kriptoimovine sadržana je u drugom izvoru na koji upućuje Prilog III. Odjeljak IV. DAC 8[17], a taj izvor je Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937.[18] Njome je kriptoimovina definirana kao digitalni prikaz vrijednosti ili prava koje se može prenositi i pohranjivati elektronički, pomoću tehnologije distribuiranog zapisa ili slične tehnologije.[19] Kriptoimovinu u okviru ovoga rada treba promatrati upravo kroz navedenu definiciju.

3. POREZNA EVAZIJA I DRUGI RIZICI VEZANI UZ KRIPTOIMOVINU

Tržište kriptoimovine posljednjih desetak godina bilježi znatno povećanje kapitalizacije zbog čega dobiva i na važnosti u odnosu na ostala tržišta.[20] Kriptoimovina zbog svoje decentralizirane prirode može biti pogodan instrument za razne oblike narušavanja porezne discipline[21] poput porezne prijevare, izbjegavanja plaćanja poreza ili porezne evazije odnosno utaje poreza. Pri tome valja naglasiti da nije svako izbjegavanje porezne obveze nezakonito i samim time porezna evazija odnosno utaja poreza. Postoji i legalno odnosno prihvatljivo izbjegavanje poreza (eng. *tax avoidance*) koje se definira kao potpuno iskorištenje svih

[15] Zubović, Antonija; Ruk, Derenčinović, Morana, loc. cit.
[16] Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L, 2023/2226, 24.10.2023.), dalje u tekstu: DAC 8
[17] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak A. podstavak 1.
[18] Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP) (SL L 150, 9.6.2023, str. 40-205), dalje u tekstu: Uredba o tržištima kriptoimovine
[19] Ibid., članak 3. stavak 1. točka 5.
[20] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), točka (5) Preambule
[21] Ibid., točka (6) Preambule

mogućnosti smanjenja porezne obveze što ih dopušta zakon, odnosno poduzimanje svih aktivnosti sukladno zakonu, ali protivno duhu zakona.[22] S druge strane, porezna evazija predstavlja neplaćanje poreza utvrđenih zakonom odnosno izravno kršenje zakonske odredbe i nezakonito obavljanje gospodarske djelatnosti.[23] U Republici Hrvatskoj porezna evazija kažnjiva je kao kazneno djelo „Utaja poreza ili carine“, opisano u i kažnjivo po članku 256. Kaznenog zakona.[24] Prvi korak koji je Europska unija poduzela u svrhu reguliranja otvorenih pitanja vezanih uz kriptoimovinu bilo je donošenje spomenute Uredbe o tržištima kriptoimovine. Time je regulatorni okvir Unije proširen na pitanja kriptoimovine koja dosad nisu bila uređena aktima Unije o financijskim uslugama, kao i na pružatelje usluga povezanih s takvom kriptoimovinom.[25] Što se tiče utaje poreza i porezne evazije, DAC 8 ističe da u svrhu rješavanja novih izazova koji proizlaze iz sve češće upotrebe alternativnih načina plaćanja i ulaganja, koji dovode do novih rizika od utaje poreza i još nisu obuhvaćeni Direktivom 2011/16/EU pravila o izvješćivanju i razmjeni informacija trebala bi obuhvaćati kriptoimovinu i njezine korisnike.[26] Opravdanost zaključka da kriptoimovina ima potencijal za utaju poreza i poreznu evaziju potvrđuje i slučaj iz Sjedinjenih Američkih Država. Naime, IRS (*Internal Revenue Service*) odnosno agencija Ministarstva pravosuđa zadužena za prikupljanje federalnog poreza uspješno je tužila Coinbase kao tada najveću kripto mjenjačnicu s ciljem ishođenja podataka o njezinim klijentima. IRS je sudu pokazala da je dobit ili gubitak od bitcoina u 2015. godini prijavilo samo 802 ljudi odnosno klijenata Coinbase-a pa je sud odredio da je Coinbase dužan identificirati više od 14.000 računa svojih klijenata za potrebe IRS-a. Također, u jednoj anketi koja je obuhvaćala više od 2.000 vlasnika kriptovaluta u Americi, 57% anketiranih je odgovorilo da je steklo prihode od svojih kripto investicija, a te prihode odnosno

[22] Sertić, Andreja, Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija, POREZNI VJESNIK 5/2012., str. 40. - 41.
[23] Ibid., str. 42.
[24] Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)
[25] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), točka (7) Preambule
[26] Ibid., točka (11) Preambule

dobit IRS smatra oporezivom. Iz svega se zaključuje da su kriptovalute odnosno bitcoin korišteni u svrhu porezne evazije.[27] I drugi autori smatraju kriptoimovinu, konkretno kriptovalute, pogodnim instrumentom za poreznu evaziju. Tako se primjerice ističu pseudo anonimnost i smanjena mogućnost praćenja transakcija kriptovaluta kao pogodnosti koje smanjuju rizik detektiranja porezne evazije dok s druge strane niski troškovi transakcija kriptovaluta osiguravaju visok prinos.[28]

Također, kriptoimovina je prepoznata i kao instrument pogodan za pranje novca i financiranje terorizma. Kako bi spriječila takvu praksu, Europska unija je osobe koje pružaju usluge vezane uz kriptoimovinu obuhvatila Okvirom za sprečavanje pranja novca i financiranje terorizma (SPNFT) na način da je opseg obveznika koji podliježu pravilima SPNFT-a proširen na pružatelje usluga povezanih s kriptoimovinom.[29]

4. POREZNI TRETMAN KRIPTOIMOVINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Porezna uprava Ministarstva financija Republike Hrvatske 2018. godine donijela je Porezno mišljenje o poreznom tretmanu kapitalnih dobitaka po osnovi trgovanja kriptovalutama. Prema navedenom mišljenju trgovanje bitcoinima smatra se financijskom transakcijom, sukladno presudi Suda EU-a u predmetu C-264/14, od 22. listopada 2015. te se slijedom prethodno navedenog, na dohodak ostvaren po osnovi trgovanja bitcoinima, kao i svim ostalim kriptovalutama, plaća porez na dohodak po osnovi kapitalnih dobitaka, budući se radi o dobitku po osnovi kupoprodaje te kripto, odnosno virtualne valute, što je ekvivalent instrumentima tržišta novca. Porez se plaća na razliku između nabavne i prodajne cijene umanjenoj za

[27] Nesvetailova, Anastasia et al, Tax Evasion and Avoidance by Financial Engineering: The State of Play in Europe, CITYPERC Working Paper, No. 2018-03, City, University of London, City Political Economy Research Centre (CITYPERC), http://hdl.handle.net/10419/251253, 19. prosinca 2024., str. 58.- 59.
[28] Vaivade, Anna, Exploitation of cryptocurrencies as a tool for tax evasion: technological and regulatory issues. 2020. https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/52526, 28. siječnja 2024., str. 66. – 67.
[29] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), točka (8) Preambule

možebitne troškove trgovanja.[30] Iako se navedeno mišljenje odnosi na trgovanje kriptovalutama, a uzimajući u obzir prethodno opisana obilježja kriptoimovine, moglo bi se zaključiti da se na odgovarajući način može primijeniti i na ostale vrste kriptoimovine, primjerice trgovanje NFT-ovima jer i tu može doći do razlike između nabavne i prodajne cijene kao i u slučaju kriptovaluta. Tako kombinacija ograničene ponude, visoke potražnje i popularnosti određene umjetnosti, sporta ili slavne osobe može dovesti do značajnog rasta vrijednosti NFT-a[31] koji se onda može prodati na tržištu. Pri tome, dohodak od kapitala na osnovi kapitalnih dobitaka predstavlja dohodak odnosno dobit fizičke ili pravne osobe, nastao otuđenjem financijske ili nefinancijske imovine, pod uvjetom da je cijena otuđenja veća od cijene nabave imovine koja je otuđena.[32] Navedeno je primjenjivo u slučaju da osoba proda kriptovalutu kao pojedinac, odnosno izvan svoje poslovne aktivnosti. S druge strane, ako bi osoba prodala bitcoin u sklopu svoje poslovne aktivnosti, tada bi takav primitak bio njezin poslovni primitak koji bi mogao biti oporeziv porezom na dohodak od samostalne djelatnosti.[33] Nadalje, ako bi fizička osoba prešla u sustav poreza na dobit, a prethodno je plaćala porez na dohodak ili ako bi se prodaja kriptovaluta odvijala kao djelatnost trgovačkog društva, na prihode od prodaje kriptovalute trebao bi se primijeniti režim poreza na dobit.[34]

Razumljivo, uzimajući u obzir prethodno opisane rizike vezane uz kriptoimovinu, porezne vlasti Republike Hrvatske također imaju ili mogu imati potrebu za suradnjom s drugim državama članicama EU u svrhu razmjene informacija o oporezivim aktivnostima do kojih dolazi prilikom ulaganja u kriptoimovinu.

[30] Mišljenje Porezne uprave od dana 19. ožujka 2018., Broj klase:410-01/17-08/29, Urudžbeni broj:513-07-21-01/18-4, dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19590
[31] Kriptovijesti, Što je NFT?, https://www.kriptovijesti.hr/sto-je-nft/, 24. ožujka 2024.
[32] Arbutina, Hrvoje; Rogić, Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja; Bogovac, Jasna; Klemenčić, Irena, Javnofinancijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb, 2022., str. 43.
[33] Čičin-Šain, Nevia, Oporezivanje bitcoina, Zbornik PFZ, 67, (3-4) 655-693 (2017), str. 683.
[34] Ibid., str. 686.

5. RAZVOJ DIREKTIVE O ADMINISTRATIVNOJ SURADNJI

Budući da DAC 8 predstavlja izmjenu Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive 77/799/EEZ[35], prije analize novina koje ona donosi u pitanjima administrativne suradnje država članica u području oporezivanja, a u odnosu na kriptoimovinu, potrebno je nešto reći i o samoj direktivi DAC. Naime, Ugovor o funkcioniranju Europske unije[36] zajedno s Ugovorom o Europskoj uniji[37] čini temeljem današnje Europske unije, a prihvaćeni su na temelju Ugovora iz Lisabona koji je stupio na snagu 1. prosinca 2009. godine.[38] UFEU sadrži vrlo važne odredbe o unutarnjem tržištu Europske unije pa tako u trećem dijelu određuje da Unija usvaja mjere s ciljem uspostave ili osiguranja funkcioniranja unutarnjeg tržišta, u skladu s odgovarajućim odredbama Ugovora.[39] Pri tome unutarnje tržište obuhvaća područje bez unutarnjih granica na kojem se slobodno kretanje robe, osoba, usluga i kapitala osigurava u skladu s odredbama Ugovora.[40] U svrhu ostvarenja navedenog cilja, u praksi se pokazala potreba za jačom suradnjom i koordinacijom nadležnih poreznih tijela država članica, a takva suradnja se posebno formalizirala i povećala od donošenja navedene direktive DAC.[41] Njome se u preambuli ističe da se mobilnost poreznih obveznika, broj prekograničnih transakcija i internalizacije financijskih instrumenata sve brže povećava, zbog čega države članice imaju poteškoća u pravilnom određivanju poreza. Te sve veće poteškoće utječu na funkcioniranje poreznih sustava i dovodi do dvostrukog oporezivanja,

[35] Direktiva Vijeća 2011/16/EU od 15. veljače 2011. o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive 77/799/EEZ (SL L 64, 11. 3. 2011.), dalje u tekstu: direktiva DAC
[36] Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija, SL C 202/47, 7.6.2016.), dalje u tekstu: UFEU
[37] Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena verzija, SL C 202/13, 7.6.2016.)
[38] Čapeta. Tamara; Rodin, Siniša, Osnove prava Europske unije, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2018., str. 5.
[39] UFEU, op. cit. (bilj. 36), članak 26. stavak 1.
[40] Ibid., članak 26. stavak 2.
[41] Žunić Kovačević, Nataša; Cvenček, Matteo, Porezna evazija i porezni nadzor u svjetlu direktive o..., Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 59, 3/2022, str. 563-564

koje samo po sebi potiče poreznu prijevaru i poreznu utaju, budući da se nadzor prvo provodi na nacionalnoj razini. Time se ugrožava funkcioniranje unutarnjeg tržišta.[42]

Direktiva DAC od svog donošenja imala je brojne izmjene i dopune[43] koje su prvenstveno posljedica novih okolnosti i poteškoća s kojima su se susretale porezne vlasti djelujući unutar dotadašnjeg pravnog okvira. Tako se direktiva DAC prvo mijenjala i dopunjavala u pogledu obvezne automatske razmjene informacija (čak tri puta), potom u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca te u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje.[44] Pretposljednja izmjena odnosila se na obveze izvješćivanja digitalnih platformi dok je posljednja izmjena upravo DAC 8.

6. KRIPTOIMOVINA U OKVIRU DIREKTIVE VIJEĆA (EU) 2023/2226 OD 17. LISTOPADA 2023. O IZMJENI DIREKTIVE O ADMINISTRATIVNOJ SURADNJI U PODRUČJU OPOREZIVANJA (DAC 8)

Kada je u pitanju administrativna suradnja država članica u području oporezivanja, DAC 8 u odnosu na kriptoimovinu donosi određene novine. Kako je prethodno navedeno kriptoimovina je, između ostaloga, prepoznata od strane EU kao instrument pogodan za utaju

[42] Direktiva DAC, op. cit. (bilj. 35), točka (1) Preambule
[43] Navedene izmjene i dopune su sljedeće:
1. Direktiva Vijeća 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 359/1, 16. 12. 2014.), dalje u tekstu: DAC 2
2. Direktiva Vijeća (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 332/1, 18. 12. 2015.)
3. Direktiva Vijeća (EU) 2016/881 od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 146/8, 3. 6. 2016.)
4. Direktiva Vijeća (EU) 2016/2258 od 6. prosinca 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca (SL L 342/1, 16. 12. 2016.)
5. Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (SL L 139/1, 5. 6. 2018.)
6. Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 104/1, 25. 3. 2021.)
7. Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L, 2023/2226, 24.10.2023.)

[44] Kovačević, Žunić, Nataša; Cvenček, Matteo, loc. cit.

poreza, pranje novca i financiranje terorizma te samim time eroziju porezne osnovice i gubitak poreznih prihoda država članica. S ciljem sprječavanja takvih praksi DAC 8 određenim subjektima propisuje specifične obveze u odnosu na kriptoimovinu i osobe koje se s njome mogu povezati. Tako su Prilogom III. DAC 8 subjektima koji se nazivaju izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom[45] propisane obveze u vidu zahtjeva za izvješćivanjem[46] i provedbom dubinske analize[47] u odnosu na fizičke i pravne osobe koje su na određeni način povezane s kriptoimovinom, a koje DAC 8 naziva korisnici o kojima se izvješćuje te u odnosu na osobe koje imaju kontrolu nad korisnicima kriptoimovine, a koje su osobe o kojima se izvješćuje.[48]

Nadalje, u skladu s ciljem direktive DAC, a to je administrativna suradnja nadležnih tijela država članica u pitanjima oporezivanja, DAC 8 nadležnim tijelima država članica propisuje obveze koje se odnose na razmjenu taksativno navedenih informacija vezanih uz kriptoimovinu.

Također, DAC 8 se osvrće i na pitanje sankcija jer je legitimno za očekivati da adresati neće uvijek postupati u skladu s nacionalnim propisima donesenim na temelju njenih odredaba. S druge strane, propuštanjem jasnog ukazivanja na potrebu sankcioniranja nepropisnog postupanja nastupa mogućnost da države članice, prilikom donošenja nacionalnih propisa, to također propuste učinit. Kako bi se osigurala pravilna provedba pravila sadržanih u DAC 8, određeno je da bi države članice trebale utvrditi pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju odredaba DAC 8 o obveznoj automatskoj razmjeni informacija koje dostavljaju izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom te da bi trebale poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu provedbu. Pri tome, iako

[45] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), Prilog III. Odjeljak I. stavak A.
[46] Ibid., Prilog III. Odjeljak II.
[47] Ibid., Prilog III. Odjeljak III.
[48] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak B.

odabir sankcija ostaje diskrecijsko pravo država članica, predviđene sankcije trebale bi biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.[49]

Rok za donošenje nacionalnih propisa koji su potrebni radi usklađivanja s DAC 8 je 31. prosinca 2025. godine, dok se odredbe tih propisa primjenjuju od 1. siječnja 2026. godine.[50]

6.1. Kriptoimovina kao predmet regulacije

Kriptoimovinu, u smislu definicije iz Uredbe o tržištima kriptoimovine, treba razlikovati s obzirom na to potpada li ona pod pojam kriptoimovine o kojoj se izvješćuje kako je definirana u DAC 8. Ako je to slučaj, takva kriptoimovina podliježe pod polje primjene DAC 8. Kriptoimovina o kojoj se izvješćuje u DAC 8 je definirana kao svaka kriptoimovina koja nije digitalna valuta središnje banke, elektronički novac ili bilo koja kriptoimovina za koju je izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom na odgovarajući način utvrdio da ne može služiti za plaćanja ili ulaganja.[51] Pri tome digitalna valuta središnje banke definirana je kao svaka digitalna fiducijarna valuta koju izdaje središnja banka ili drugo monetarno tijelo[52] dok je elektronički novac definiran kao svaka kriptoimovina koja je digitalni prikaz jedne fiducijarne valute, koji je izdan po primitku sredstava u svrhu izvršenja platnih transakcija, koji je u obliku potraživanja od izdavatelja izraženog u istoj fiducijarnoj valuti, koji fizička ili pravna osoba koja nije izdavatelj prihvaća pri plaćanju i koji se, na temelju regulatornih zahtjeva kojima podliježe izdavatelj, na zahtjev imatelja proizvoda može isplatiti u bilo kojem trenutku i po nominalnoj vrijednosti za istu fiducijarnu valutu.[53] Dakle, bitno je da kriptoimovina ne predstavlja jedan od dva navedena financijska instrumenta (digitalnu valutu središnje banke ili elektronički novac), dok istovremeno mora služiti za plaćanja ili ulaganja. Jasno, u slučaju plaćanja ili ulaganja riječ je o transakcijama odnosno radnjama na tržištu koje

[49] Ibid., točka (42) Preambule
[50] Ibid., članak 2. stavak 1.
[51] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak A. podstavak 4.
[52] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak A. podstavak 2.
[53] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak A. podstavak 5.

su oporezive, primjerice kod ulaganja kroz porez na dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka kako je prethodno opisano u Mišljenju Porezne uprave Republike Hrvatske.[54]

6.2. Korisnik o kojem se izvješćuje

Odredbe DAC 8 također obuhvaćaju i osobe odnosno subjekte koji su na određeni način povezani s kriptoimovinom o kojoj se izvješćuje. Riječ je o korisnicima kriptoimovine o kojima se izvješćuje. DAC 8 tim osobama odnosno subjektima ne propisuje obveze već u odnosu na njih i kriptoimovinu s kojom su povezane propisuje obveze drugim subjektima, a ti subjekti su, kako je prethodno navedeno, izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom i nadležna tijela država članica.[55]

Korisnik o kojem se izvješćuje definiran je kao korisnik kriptoimovine koji je osoba o kojoj se izvješćuje, a koja je rezident države članice.[56] Iz navedene definicije proizlazi da određena osoba mora prvenstveno biti obuhvaćena pojmom korisnik kriptoimovine da bi bila korisnik o kojem se izvješćuje.

Korisnik kriptoimovine definiran je kao pojedinac ili subjekt koji je klijent izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom za potrebe izvršavanja transakcija o kojima se izvješćuje[57], dok je transakcija o kojoj se izvješćuje svaka transakcija razmjene[58] što obuhvaća svaku razmjenu između kriptoimovine o kojoj se izvješćuje i fiducijarnih valuta te razmjenu između jednog oblika kriptoimovine o kojoj se izvješćuje ili više njih.[59] Nadalje, osim navedena dva oblika razmjene, transakcija o kojoj se izvješćuje obuhvaća i prijenos kriptoimovine o kojoj se izvješćuje.[60] Pod tim prijenosom se misli na transakciju kojom se kriptoimovina o kojoj se izvješćuje prenosi s ili na adresu ili račun za kriptoimovinu korisnika kriptoimovine, s

[54] Vidi supra pod 4., str. 7.
[55] Vidi supra. pod 6., str. 11.
[56] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 1.
[57] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 2.
[58] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak C. podstavak 1.
[59] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak C. podstavak 2.
[60] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak C. podstavak 1.

izuzetkom adrese ili računa koje izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom vodi u ime tog korisnika kriptoimovine u slučaju kad taj izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom na temelju činjenica s kojima je upoznat u trenutku transakcije ne može utvrditi da je riječ o transakciji razmjene.[61]

Međutim, da bi određena osoba bila obuhvaćena pojmom korisnika o kojem se izvješćuje nije dovoljno da je riječ o korisniku kriptoimovine kako je prethodno definiran. Dodatan uvjet je da takva osoba potpada pod pojam osobe o kojoj se izvješćuje, a to će biti ako je rezident države članice i nije isključena osoba.[62] DAC 8 taksativno navodi koji se subjekti smatraju isključenom osobom, a to su subjekti čijim se dionicama redovito trguje na jednom ili više organiziranih tržišta vrijednosnih papira i svaki subjekt povezanim s tim subjektima, zatim tijelo javne vlasti, međunarodna organizacija ili središnja banka te uz propisanu iznimku i financijska institucija.[63]

Što se tiče rezidentnosti određene osobe u smislu definicije korisnika o kojem se izvješćuje, osoba rezident države članice je subjekt ili pojedinac koji je rezident u bilo kojoj državi članici prema poreznim zakonima te države članice ili ostavština preminule osobe koja je bila rezident bilo koje države članice.[64] Ako je riječ o subjektu koji predstavlja partnerstvo, partnerstvo s ograničenom odgovornošću ili sličan pravni aranžman bez porezne rezidentnosti u porezne svrhe, takav subjekt smatra se rezidentom države jurisdikcije u kojoj je njegovo mjesto stvarne uprave.[65]

U slučaju da određeni subjekt ili pojedinac koji nije financijska institucija ili izvještajni pružatelj usluga, ali je korisnik kriptoimovine i kao takav djeluje u korist ili za račun drugog pojedinca ili subjekta u svojstvu zastupnika, skrbnika, ovlaštenika, potpisnika, investicijskog

[61] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak C. podstavak 4.
[62] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 7.
[63] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak E. podstavak 1.
[64] Ibid.. Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 8.
[65] Ibid.

savjetnika ili posrednika, takav subjekt ili pojedinac ne smatra se korisnikom o kojem se izvješćuje nego se njime smatra taj drugi pojedinac ili subjekt.[66] Može se zaključiti da se ovom odredbom želi doći do informacija o stvarnim nositeljima prava na kriptoimovini odnosno krajnjim stjecateljima eventualnih prihoda ili drugih koristi što proizlaze iz aktivnosti povezanih s kriptoimovinom.

DAC 8 proširuje pojam korisnika o kojem se izvješćuje i na osobu koja kao ugovorna strana sudjeluje u jednom specifičnom pravnom odnosu u kojem je druga ugovorna strana trgovac koji je ujedno korisnik o kojem se izvješćuje. Riječ je situaciji u kojoj izvještajni pružatelj usluga pruža uslugu kojom u ime ili za račun trgovca provodi maloprodajne platne transakcije o kojima se izvješćuje pri čemu maloprodajna platna transakcija o kojoj se izvješćuje znači prijenos kriptoimovine o kojoj se izvješćuje kao naknada za robu ili usluge čija vrijednost premašuje 50 000 USD (ili istovjetan iznos u drugoj valuti).[67] U tom slučaju taj izvještajni pružatelj usluga kao korisnika kriptoimovine treba smatrati klijenta koji je druga ugovorna strana u odnosu na trgovca u kontekstu maloprodajne platne transakcije o kojoj se izvješćuje, pod uvjetom da je izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom dužan, u skladu s nacionalnim pravilima o sprečavanju pranja novca, provjeriti identitet klijenta na temelju maloprodajne platne transakcije o kojoj se izvješćuje.[68] Vidljivo je da DAC 8 ne obuhvaća svaku maloprodajnu platnu transakciju o kojoj se izvješćuje već samo one kod kojih vrijednost robe ili usluga za koje se kriptoimovina daje kao naknada prelazi iznos od 50 000 USD odnosno istovjetan iznos u drugoj valuti. Dodatan uvjet je da izvještajni pružatelj usluga ima obvezu u skladu s nacionalnim propisima o sprječavanju pranja novca provjeriti identitet klijenta ugovorne strane maloprodajne platne transakcije. U Republici Hrvatskoj takav propis je Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma[69] koji u članku 1. određuje da se njime

[66] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 2.
[67] Ibid. Prilog III. Odjeljak IV. stavak C. podstavak 3.
[68] Ibid. Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 2.
[69] Zakon o spječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 108/17, 39/19, 151/22)

propisuju mjere, radnje i postupci koje obveznici i nadležna državna tijela poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma te druge preventivne mjere u svrhu sprječavanja korištenja financijskoga sustava za pranje novca i financiranje terorizma. Vezano uz identitet stranke odnosno klijenta, Glava III. Odjeljak IV. navedenog zakona sadrži odredbe o provođenju mjera utvrđivanja i provjere identiteta stranke.

6.3. Izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom

Izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom (dalje u tekstu: izvještajni pružatelj usluga) definiran je u DAC 8 kao svaki pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom te svaki subjekt povezan s kriptoimovinom koji pruža jednu ili više usluga povezanih s kriptoimovinom kojima se provode transakcije razmjene za korisnika o kojem se izvješćuje ili u njegovo ime.[70] Iz navedene definicije je vidljivo da pojam izvještajnog pružatelja usluga obuhvaća dvije kategorije subjekata:

1) pružatelje usluga povezanih s kriptoimovinom i
2) subjekte povezane s kriptoimovinom koji pružaju uslugu/e transakcije razmjene kriptoimovine za korisnika o kojem se izvješćuje ili u njegovo ime.

DAC 8 ne sadrži definiciju pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom već kao i u slučaju pojma kriptoimovine upućuje na definiciju sadržanu u Uredbi o tržištima kriptoimovine.[71]

Uredbom o tržištima kriptoimovine pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom definiran je kao pravna osoba ili drugi poduzetnik čija je djelatnost ili poslovanje pružanje jedne ili više usluga povezanih s kriptoimovinom klijentima na profesionalnoj osnovi i kojem je dopušteno pružanje usluga povezanih s kriptoimovinom u skladu s člankom 59. Uredbe o tržištima kriptoimovine.[72] Pojam usluge povezane s kriptoimovinom također je definiran Uredbom o

[70] DAC 8 op. cit. (bilj. 16), Prilog III. Odjeljak IV. stavak B. podstavak 3.
[71] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak B. podstavak 1.
[72] Uredba o tržištima kriptoimovine, op. cit. (bilj. 18), članak 3. točka 15.

tržištima kriptoimovine na način da su taksativno navedene usluge i djelatnosti koje moraju biti povezane s bilo kojom kriptoimovinom da bi bile obuhvaćene tim pojmom. Primjerice, navedene usluge i djelatnosti obuhvaćaju pružanje skrbništva nad kriptoimovinom i upravljanje njome u ime klijenta, upravljanje platformom za trgovanje kriptoimovinom, razmjena kriptoimovine za novčana sredstva odnosno razmjena kriptoimovine za drugu kriptoimovinu itd.[73] Dodatno, DAC 8 kao usluge povezane s kriptoimovinom navodi i usluge tzv. zaključavanja i posudbe[74], budući da one nisu obuhvaćene Uredbom o tržištima kriptoimovine.

Za razliku od pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom, DAC 8 sadrži definiciju subjekta povezanog s kriptoimovinom koji pruža jednu ili više usluga povezanih s kriptoimovinom kojima se provode transakcije razmjene za korisnika o kojem se izvješćuje ili u njegovo ime (dalje u tekstu: subjekt povezan s kriptoimovinom). Riječ je o subjektu koji pruža usluge povezane s kriptoimovinom, a koji nije pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom.[75] Dakle, u slučaju da određeni subjekt ne ispunjava kriterije koji su Uredbom o tržištima kriptoimovine propisani kao kriteriji koji moraju biti ispunjeni da bi se smatrao pružateljem usluga povezanih s kriptoimovinom, takav subjekt će unatoč tome, pod uvjetom da pruža usluge povezne s kriptoimovinom kojima se provode transakcije razmjene za korisnika o kojem se izvješćuje ili u njegovo ime, morati ispuniti obveze propisane DAC 8 koje se odnose na izvještajne pružatelje usluga povezanih s kriptoimovinom. Pri tome se pod transakcijom razmjene misli na transakciju razmjene kako je prethodno definirana.[76]

Ono što je zanimljivo jest odredba kojom DAC 8 određuje da svaka država članica utvrđuje potrebna pravila kojima se od subjekata povezanih s kriptoimovinom zahtijeva da se registriraju unutar Unije, a za potrebe usklađivanja sa zahtjevima za izvješćivanjem.[77] Pri tome nadležno

[73] Ibid., članak 3. točka 16.
[74] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), Prilog III. Odjeljak IV. stavak B. podstavak 4.
[75] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak B. podstavak 2.
[76] Vidi supra pod 6.2., str. 13.
[77] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), članak 1. stavak 6.

tijelo države članice registracije subjektu povezanom s kriptoimovinom dodjeljuje individualni identifikacijski broj,[78] a o tom broju država članica jedinstvene registracije obavješćuje nadležna tijela svih država članica. Međutim, obveza registracije odnosi se samo na subjekte povezane s kriptoimovinom koji su ujedno i izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom kako je definirano u DAC 8, a registriraju se pri nadležnom tijelu države članice utvrđenom ovisno o tome koje kriterije ispunjavaju. Može biti riječ o subjektu ili pojedincu rezident države članice u porezne svrhe, zatim subjektu koji je osnovan ili organiziran u skladu sa zakonima države članice i ima pravnu osobnost u državi članici ili ima obvezu podnositi porezne prijave ili ostale relevantne informacije poreznim tijelima u državi članici povezane s dobiti subjekta. Nadalje, može biti riječ i o subjektu kojim se upravlja iz države članice, zatim subjektu ili pojedincu koji ima redovito mjesto poslovanja u državi članici ili subjektu koji preko podružnice u državi članici provodi transakcije o kojima se izvješćuje.[79] Dakle, prema navedenim kriterijima utvrđuje se konkretno nadležno tijelo konkretne države članice pri kojem se konkretni subjekt povezan s kriptoimovinom koji je izvještajni pružatelj usluga treba registrirati. Registraciju je potrebno obaviti prije isteka razdoblja u kojem takav subjekt povezan s kriptoimovinom mora prijaviti informacije u skladu s odredbom koja propisuje obvezu izvješćivanja (Odjeljak II. stavak B. Priloga III. DAC 8). U slučaju da subjekt povezan s kriptoimovinom ispunjava prethodno navedene kriterije u više država članica, registrira se pri nadležnom tijelu jedne od tih država članica.[80]

U tu svrhu, Komisija će do 31. prosinca 2025. uspostaviti registar subjekata povezanih s kriptoimovinom u kojem će se bilježiti taksativno navedene informacije i to ime, poštansku adresu, elektroničke adrese, uključujući web-mjesta, svaki PIB izdan subjektu povezanom s kriptoimovinom, države članice u kojima su korisnici o kojima se izvješćuje rezidenti u smislu

[78] Ibid.
[79] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak F. podstavak 1.
[80] Ibid.

odjeljka te sve kvalificirane jurisdikcije izvan Unije. Taj registar subjekata povezanih s kriptoimovinom dostupan je nadležnim tijelima svih država članica.[81]

Međutim, ako takav subjekt povezan s kriptoimovinom ne obavi potrebnu registraciju, DAC 8 propisuje obvezu državama članicama da odmah obavijeste Komisiju o svakom subjektu povezanom s kriptoimovinom koji je izvještajni pružatelj usluga i koji ima korisnike o kojima se izvješćuje koji su rezidenti Unije. Ako subjekt povezan s kriptoimovinom ne ispunjava obvezu registracije, države članice poduzet će djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće mjere kako bi osigurale usklađenost unutar svoje jurisdikcije. Pri tome izbor takvih mjera ostaje diskrecijsko pravo država članica.[82] DAC 8 ne ograničava ovu obvezu država članica samo na njihove vlastite jurisdikcije već bi one trebale ujedno nastojati koordinirati aktivnosti usmjerene osiguravanju usklađenosti, uključujući, kao krajnju mjeru, sprečavanje subjekta povezanog s kriptoimovinom da djeluje unutar Unije.[83]

Subjektu povezanom s kriptoimovinom registracija također može biti i opozvana. To se događa u slučaju kada takav subjekt ne ispuni obvezu prijavljivanja informacija u skladu s obvezom propisanom DAC 8 nakon dva podsjetnika koje je uputila država članica jedinstvene registracije. Registracija se opoziva najkasnije nakon isteka 90 dana, ali ne prije isteka 30 dana nakon drugog podsjetnika.[84] U tom slučaju države članice također su obvezne poduzeti djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće mjere kao što je propisano i za slučaj neispunjavanja obveze registracije subjekta povezanog s kriptoimovinom.[85]

Opoziv registracije jedan je od razloga za brisanje subjekta povezanog s kriptoimovinom iz registra, a brisanje obavlja država članica jedinstvene registracije. Ostali slučajevi brisanja uključuju situacije kada subjekt povezan s kriptoimovinom obavijesti tu državu članicu da u

[81] Ibid., članak 1. stavak 6. u vezi s Prilogom III. Odjeljkom V. stavkom F podstavkom 2.
[82] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak F. podstavak 6.
[83] Ibid.
[84] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak F. podstavak 7.
[85] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak F. podstavak 6.

Uniji više nema korisnike o kojima se izvješćuje ili ako takva obavijest nije dostavljena to opravdava pretpostavku da je subjekt povezan s kriptoimovinom prestao obavljati svoju aktivnost pa se i u tom slučaju može odrediti brisanje. Nadalje, brisanje se može odrediti i ako subjekt povezan s kriptoimovinom više ne ispunjava uvjete koji ga čine izvještajnim pružateljem usluga.[86]

6.4. Zahtjevi za izvješćivanjem i dubinskom analizom – opći pregled

DAC 8 izvještajnim pružateljima usluga propisuje određene obveze u odnosu na kriptoimovinu o kojoj se izvješćuje i korisnike o kojima se izvješćuje. Svrha tih obveza je omogućiti državama članicama da automatskom razmjenom priopćuju informacije koje dostavljaju izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom.[87] Pri tome DAC 8 ističe kako je teško otkrivati oporezive događaje do kojih dolazi prilikom ulaganja u kriptoimovinu te da su u tom pogledu izvještajni pružatelji usluga u najboljem položaju za prikupljanje i provjeru potrebnih informacija o svojim korisnicima.[88] Izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom, kako je definiran u DAC 8[89], podliježe zahtjevima za izvješćivanjem i dubinskom analizom propisanim DAC 8, ali samo ako potpada pod jednu od dvije kategorije subjekata propisane DAC 8. Izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom mora biti subjekt kojeg je država članica u skladu s člankom 63. Uredbe o tržištima kriptoimovine ovlastila za ili kojem je omogućeno pružanje usluga povezanih s kriptoimovinom nakon obavijesti državi članici u skladu s člankom 60. Uredbe o tržištima kriptoimovine.[90] Ako to nije slučaj, izvještajni pružatelj usluga podliježe zahtjevima za izvješćivanjem i dubinskom analizom pod uvjetom da je:

[86] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak F. podstavak 5.
[87] Ibid., Prilog III., prva rečenica
[88] Ibid., točka (12) Preambule
[89] Vidi supra pod 6.3., str. 16.
[90] DAC 8 op. cit. (bilj. 16.), Prilog III. Odjeljak I. stavak A. podstavak 1.

(a) subjekt ili pojedinac rezident države članice u porezne svrhe;

(b) subjekt koji je i. osnovan ili organiziran u skladu sa zakonima države članice; i ii. ima pravnu osobnost u državi članici ili ima obvezu podnositi porezne prijave ili ostale relevantne informacije poreznim tijelima u državi članici povezane s dobiti subjekta;

(c) subjekt kojim se upravlja iz države članice; ili

(d) subjekt ili pojedinac koji ima redovito mjesto poslovanja u državi članici. [91]

Moguće je da izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom posluje u državi članici preko podružnice. U tom slučaju izvještajni pružatelj također podliježe zahtjevima za izvješćivanjem i dubinskom analizom propisanim u DAC 8 u državi članici u pogledu transakcija o kojima se izvješćuje i koje su provedene preko podružnice koja se nalazi u toj državi članici.[92] Pojmom podružnice u ovom smislu obuhvaćene su jedinica, poduzeće ili poslovnica izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom s kojom se postupa kao s podružnicom u skladu s regulatornim režimom jurisdikcije ili koja je na drugi način regulirana zakonima jurisdikcije kao odvojena od drugih poslovnica, jedinica ili podružnica izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom. Ako izvještajni pružatelj ima više jedinica, poduzeća ili poslovnice u istoj jurisdikciji, sve one se smatraju jednom podružnicom tog pružatelja usluga.[93]

DAC 8 propisuje i iznimke kada izvještajni pružatelj usluga nije dužan ispuniti zahtjeve za izvješćivanjem i dubinskom analizom u državi članici čijim takvim zahtjevima podliježe na temelju DAC 8, a propisane su stavcima C. – H. Odjeljka I. Priloga III. Nadalje, iznimke se razlikuju ovisno o tome je li takav pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom subjekt ili pojedinac rezident države članice u porezne svrhe, subjekt osnovan ili organiziran u skladu sa zakonima države članice i ima pravnu osobnost u državi članici ili ima obvezu podnositi

[91] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavak A. podstavak 2.
[92] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavak B.
[93] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak F. podstavak 4.

porezne prijave ili ostale relevantne informacije poreznim tijelima u državi članici povezane s dobiti subjekta, zatim je li subjekt kojim se upravlja iz države članice ili subjekt ili pojedinac koji ima redovito mjesto poslovanja u državi članici.[94] Dodatno, da bi se neka od iznimaka odnosila na konkretnog izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom, on mora zahtjeve za izvještavanjem i dubinskom analizom ispunjavati u bilo kojoj drugoj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije temeljem točno određenih kriterija.

Primjerice, ako je riječ o izvještajnom pružatelju usluga koji je subjekt koji ima redovito mjesto poslovanja u državi članici, takav izvještajni pružatelj usluga nije dužan ispuniti zahtjeve za izvješćivanjem i dubinskom analizom u državi članici čijim zahtjevima podliježe jer ispunjava navedene kriterije ako te zahtjeve ispunjava u bilo kojoj drugoj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije jer se njime upravlja iz te države članice ili kvalificirane jurisdikcije izvan Unije.[95] S druge strane, ako je izvještajni pružatelj usluga pojedinac, on nije dužan ispuniti navedene zahtjeve ako ih ispunjava u bilo kojoj drugoj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije jer je rezident u porezne svrhe u toj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije.[96]

Što se tiče izvještajnog pružatelja usluga povezanog s kriptoimovinom koji posluje preko podružnice, takav izvještajni pružatelji usluga nije dužan ispuniti zahtjeve za izvješćivanjem i dubinskom analizom u državi članici u pogledu transakcija o kojima se izvješćuje, a koje provodi preko podružnice u bilo kojoj drugoj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije, ako ta podružnica takve zahtjeve ispunjava u bilo kojoj drugoj takvoj državi članici ili kvalificiranoj jurisdikciji izvan Unije.[97]

Kvalificirana jurisdikcija izvan Unije znači jurisdikcija izvan Unije koja s nadležnim tijelima svih država članica, koje su na popisu koji objavljuje jurisdikcija izvan Unije utvrđene kao

[94] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavci C. do H.
[95] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavak E.
[96] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavak F.
[97] Ibid., Prilog III. Odjeljak I. stavak H.

jurisdikcije o kojima se izvješćuje, ima važeći sporazum između kvalificiranih nadležnih tijela.[98]

Obveze izvještajnih pružatelja usluga nisu ograničene samo na zahtjeve za izvješćivanjem i dubinskom analizom, već se u vezi s time propisuje i obveza evidentiranja poduzetih radnji i informacija. DAC 8 propisuje da države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi od izvještajnih pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom zahtijevale da evidentiraju poduzete radnje i informacije na koje su se oslanjali pri ispunjavanju zahtjeva za izvješćivanjem i provedbi postupaka dubinske analize. Takva evidencija ostaje dostupna tijekom dostatno dugog razdoblja i u svakom slučaju najmanje pet godina, a najviše 10 godina nakon isteka razdoblja unutar kojeg je izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom dužan prijaviti informacije ako se te informacije prijavljuju na temelju Odjeljka II. koji propisuje zahtjeve za izvješćivanjem.[99]

Vezano isključivo uz zahtjeve za dubinskom analizom, DAC 8 propisuje da države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom izvršili obvezu prikupljanja i provjere iz odjeljka III. u pogledu njihovih korisnika kriptoimovine.[100] Pri tome izvještajni pružatelj usluga može naići na poteškoće u vidu manjka kooperativnosti korisnika kriptoimovine u pogledu kojega izvršava navedenu obvezu. U tom slučaju, ako korisnik kriptoimovine ne dostavi informacije propisane odjeljkom III. nakon dva podsjetnika kojima je prethodio početni zahtjev izvještajnog pružatelja usluga povezanih kriptoimovinom, ali ne prije isteka roka od 60 dana, izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom sprečava tog korisnika kriptoimovine u obavljanju transakcija o kojima se izvješćuje.[101]

[98] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak F. podstavak 6.
[99] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak B. podstavak 1.
[100] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak A. podstavak 1.
[101] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak A. podstavak 2.

6.4.1. Zahtjevi za izvješćivanjem

Kao što je prethodno opisano, prva propisana obveza odnosi se na zahtjeve za izvješćivanjem. Riječ je o obvezi izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom da prijavljuje taksativno navedene informacije o svojim korisnicima kriptoimovine koji su korisnici o kojima se izvješćuje i informacije o subjektima koji imaju osobe koje imaju kontrolu, a koje su osobe o kojima se izvješćuje.

Prikupljene informacije prijavljuju se nadležnom tijelu države članice u kojoj izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom podliježe zahtjevima za izvješćivanjem u skladu s odredbama Direktive DAC 8.[102]

Korisnici o kojima se izvješćuje mogu biti pravne osobe pa se prijavljuju ime, adresa, država članica ili države članice rezidentnosti, PIB (-ovi), a ako je riječ o pojedincu odnosno fizičkoj osobi uz navedene informacije prijavljuju se još datum i mjesto rođenja.[103] Iznimno, mjesto rođenja nije potrebno prijaviti ako izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom inače nije dužan pribaviti i prijaviti taj podatak prema domaćem pravu.[104]

Ako je riječ o subjektu za koji je, nakon primjene postupaka dubinske analize, utvrđeno da ima jednu ili više osoba koje imaju kontrolu, a koja su osobe o kojima se izvješćuje prijavljuje se ime, adresa, država članica ili države članice rezidentnosti i PIB (-ovi) subjekta te ime, adresa, država članica ili države članice rezidentnosti, PIB (-ovi) te datum i mjesto rođenja svake osobe koja ima kontrolu nad subjektom koja je osoba o kojoj se izvješćuje, kao i uloga ili uloge na temelju kojih je svaka takva osoba o kojoj se izvješćuje osoba koja ima kontrolu nad subjektom.[105] PIB je Direktivom DAC 8 definiran kao porezni identifikacijski broj (ili

[102] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak A.
[103] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak B. podstavak 1.
[104] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak C.
[105] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak B. podstavak 1..

njegov funkcionalni ekvivalent ako nema poreznog identifikacijskog broja) odnosno svaki broj ili kod koje nadležno tijelo upotrebljava za identificiranje poreznog obveznika.[106]

Osim informacija koje se odnose na korisnike o kojima se izvješćuje, izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom prijavljuju i podatke koji se odnose na njih same, a ti podaci su ime, adresa, PIB i, ako je dostupan, individualni identifikacijski broj i globalna identifikacijska oznaka pravnog subjekta izvještajnog pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom.[107]

Kriptoimovina kao objekt regulacije također podliježe propisanim zahtjevima za izvješćivanjem na način da je izvještajni pružatelj usluga obvezan prijaviti točno određene informacije za svaku vrstu kriptoimovine o kojoj se izvješćuje u pogledu koje je izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom proveo transakcije o kojima se izvješćuje tijekom relevantne kalendarske godine ili drugog odgovarajućeg izvještajnog razdoblja. Primjerice, informacije koje su navedene obuhvaćaju puni naziv vrste kriptoimovine o kojoj se izvješćuje, ukupan bruto plaćeni odnosno ukupan bruto primljeni iznos uz ukupan broj jedinica i broj transakcija o kojima se izvješćuje u pogledu stjecanja odnosno prodaje u fiducijarnoj valuti, zatim ukupnu poštenu tržišnu vrijednost uz ukupan broj jedinica i broj transakcija o kojima se izvješćuje u pogledu stjecanja ili prodaje u drugoj kriptoimovini o kojoj se izvješćuje itd.[108] Pri tome izvještajni pružatelj usluga ne prijavljuje sve taksativno navedene informacije već je prema okolnostima konkretnog slučaja dužan prijaviti sve one informacije koje su relevantne. DAC 8 koristi formulaciju „prema potrebi“ pa ako se primjerice radi o transakciji prodaje prijavljuju se informacije koje se odnose na prodaju, dakle puni naziv vrste kriptoimovine o kojoj se izvješćuje, ukupan bruto primljeni iznos uz ukupan broj jedinica i broj transakcija o kojima se izvješćuje u pogledu prodaje u fiducijarnoj valuti itd.[109]

[106] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak F. podstavak 7.
[107] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak B. podstavak 2.
[108] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak B. podstavak 3.
[109] Ibid.

DAC 8 propisuje i vremenski okvir za prijavu prethodno navedenih informacija. One se prijavljuju jedanput godišnje u kalendarskoj godini koja slijedi nakon godine na koju se informacije odnose. Prve informacije prijavljuju se za relevantnu kalendarsku godinu ili drugo odgovarajuće izvještajno razdoblje od 1. siječnja 2026. godine.[110]

Iznimno, izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom nije dužan dostaviti prethodno navedene informacije u pogledu korisnika o kojem se izvješćuje ili osobe koja ima kontrolu ako za navedene subjekte izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom dovršava prijavljivanje takvih informacija u jurisdikciji izvan Unije koja je obuhvaćena važećim sporazumom između kvalificiranih nadležnih tijela s državom članicom rezidentnosti tog korisnika o kojem se izvješćuje ili te osobe koja ima kontrolu.

Dodatni uvjet je da se radi o izvještajnom pružatelju usluga povezanih s kriptoimovinom koji nije subjekt kojeg je država članica u skladu s člankom 63. Uredbe o tržištima kriptoimovine ovlastila za ili kojem je omogućeno pružanje usluga povezanih s kriptoimovinom nakon obavijesti državi članici u skladu s člankom 60. Uredbe o tržištima kriptoimovine te je:

(a) subjekt ili pojedinac rezident države članice u porezne svrhe;

(b) subjekt koji je i. osnovan ili organiziran u skladu sa zakonima države članice; i ii. ima pravnu osobnost u državi članici ili ima obvezu podnositi porezne prijave ili ostale relevantne informacije poreznim tijelima u državi članici povezane s dobiti subjekta;

(c) subjekt kojim se upravlja iz države članice; ili

(d) subjekt ili pojedinac koji ima redovito mjesto poslovanja u državi članici.[111]

6.4.2. Postupci dubinske analize

Da bi korisnik kriptoimovine bio identificiran kao korisnik o kojem se izvješćuje u smislu prethodno opisanih zahtjeva za izvješćivanjem, potrebno je provesti svojevrsni prethodni

[110] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak D.
[111] Ibid., Prilog III. Odjeljak II. stavak E.

postupak. DAC 8 takav postupak naziva postupak dubinske analize. Pri tome DAC 8 razlikuje postupke dubinske analize ovisno o tome je li riječ o pojedinačnom korisniku kriptoimovine ili subjektu korisniku kriptoimovine. Pojedinačni korisnik kriptoimovine je korisnik kriptoimovine koji je pojedinac[112] dok je subjekt korisnik kriptoimovine definiran kao korisnik kriptoimovine koji je pravna osoba.[113]

Kod pojedinačnih korisnika kriptoimovine izvještajni pružatelj usluga pri utvrđivanju odnosa s pojedinačnim korisnikom kriptoimovine ili u pogledu postojećih pojedinačnih korisnika do 1. siječnja 2027. pribavlja izjavu o rezidentnosti koja tom pružatelju omogućuje da utvrdi rezidentnost ili rezidentnosti pojedinačnog korisnika kriptoimovine u porezne svrhe te da potvrdi opravdanost te izjave o rezidentnosti na temelju informacija koje je taj pružatelj pribavio, uključujući svu dokumentaciju prikupljenu na temelju postupaka dubinske analize klijenta.[114]

S druge strane, u slučaju subjekata korisnika kriptoimovine, DAC 8 razlikuje dva postupka dubinske analize. Prvi se provodi u svrhu utvrđivanja je li subjekt korisnik kriptoimovine osoba o kojoj se izvješćuje dok se drugi provodi u svrhu utvrđivanja ima li subjekt jednu ili više osoba koje nad njim imaju kontrolu, a koje su osobe o kojima se izvješćuje kada je taj subjekt korisnik kriptoimovine koji nije isključena osoba.

U prvom slučaju izvještajni pružatelj usluga pri utvrđivanju odnosa sa subjektom korisnikom kriptoimovine ili u pogledu postojećih subjekata korisnika kriptoimovine do 1. siječnja 2027. pribavlja izjavu o rezidentnosti koja tom pružatelju omogućuje da utvrdi rezidentnost ili rezidentnosti subjekta korisnika kriptoimovine u porezne svrhe te da potvrdi opravdanost te izjave o rezidentnosti na temelju informacija koje je taj pružatelj pribavio, uključujući svu dokumentaciju prikupljenu u skladu s postupcima dubinske analize klijenta. Ako subjekt

[112] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 3.
[113] Ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 5.
[114] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak A. podstavak 1.

korisnik kriptoimovine potvrdi da nema rezidentnost u porezne svrhe, izvještajni pružatelj usluga može se osloniti na mjesto stvarne uprave ili adresu sjedišta kako bi utvrdio rezidentnost subjekta korisnika kriptoimovine.[115] Ako izjava o rezidentnosti upućuje na to da je subjekt korisnik kriptoimovine rezident države članice, izvještajni pružatelj usluga postupa sa subjektom korisnikom kriptoimovine kao s korisnikom o kojem se izvješćuje, osim ako na temelju izjave o rezidentnosti ili informacija koje posjeduje ili koje su javno dostupne utemeljeno utvrdi da je subjekt korisnik kriptoimovine isključena osoba.[116]

U drugom slučaju izvještajni pružatelj usluga utvrđuje ima li subjekt jednu ili više osoba koje nad njim imaju kontrolu, a koje su osobe o kojima se izvješćuje, osim ako utvrdi da je subjekt korisnik kriptoimovine aktivni subjekt[117], na temelju izjave o rezidentnosti subjekta korisnika kriptoimovine.[118] Prvi korak je utvrđivanje osoba koje imaju kontrolu nad subjektom korisnikom kriptoimovine. U tu svrhu izvještajni pružatelj usluga može se osloniti na informacije koje se prikupljaju i čuvaju u skladu s postupcima dubinske analize klijenta, pod uvjetom da su takvi postupci u skladu s Direktivom (EU) 2015/849[119] koja u poglavlju II. propisuje mjere dubinske analize s ciljem sprečavanja korištenja financijskog sustava Unije u svrhu pranja novca i financiranja terorizma. Ako izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom nije zakonski obvezan primjenjivati postupke dubinske analize klijenta koji su u skladu s Direktivom (EU) 2015/849, primjenjuje u suštini slične postupke za potrebe utvrđivanja osoba koje imaju kontrolu.[120] U drugom koraku izvještajni pružatelj usluga utvrđuje je li osoba koja ima kontrolu nad subjektom korisnikom kriptoimovine osoba o kojoj se izvješćuje. U tu svrhu izvještajni pružatelj usluga oslanja se na izjavu o rezidentnosti subjekta

[115] Ibid, Prilog III. Odjeljak III. stavak B. podstavak 1.
[116] Ibid.
[117] Detaljnije o pojmu aktivni subjekt vidi ibid., Prilog III. Odjeljak IV. stavak D. podstavak 10.
[118] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak B. podstavak 2.
[119] Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5.6.2015., str. 73–117)
[120] DAC 8., loc. cit.

korisnika kriptoimovine ili takve osobe koja ima kontrolu, na temelju koje taj pružatelj može utvrditi rezidentnost ili rezidentnosti osobe koja ima kontrolu u porezne svrhe te potvrditi opravdanost takve izjave o rezidentnosti na temelju informacija koje je taj pružatelj pribavio, uključujući svu dokumentaciju prikupljenu u skladu s postupcima dubinske analize klijenta.[121]

Moguće je da u bilo kojem trenutku dođe do promijenjenih okolnosti u pogledu pojedinačnog korisnika kriptoimovine odnosno subjekta korisnika kriptoimovine ili osoba koje nad njim imaju kontrolu, zbog čega izvještajni pružatelj usluga zna ili ima razloga pretpostaviti da je izvorna izjava o rezidentnosti netočna ili nepouzdana. U tom slučaju izvještajni pružatelj usluga ne može se osloniti na izvornu izjavu o rezidentnosti već je dužan pribaviti valjanu izjavu o rezidentnosti ili razumno objašnjenje i, prema potrebi, dokumentaciju kojom se potkrepljuje valjanost izvorne izjave o rezidentnosti.[122]

Izvještajni pružatelj usluga pri ispunjavanju obveza dubinske analize može se osloniti na treću stranu, ali za takve obveze i dalje ostaje odgovoran sam pružatelj usluga.[123]

DAC 8 propisuje i zahtjeve za valjanost spomenute izjave o rezidentnosti, ali također razlikuje slučajeve u kojima izjave daju pojedinačni korisnici kriptoimovine ili osobe koje imaju kontrolu nad subjektom korisnikom kriptoimovine i slučajeve kada takve izjave daju subjekti korisnici kriptoimovine. U prvom slučaju izjava o rezidentnosti valjana je samo ako ju je pojedinačni korisnik kriptoimovine ili osoba koja ima kontrolu potpisala ili ako je na drugi način potvrdila njezinu valjanost, ako je datirana najkasnije na datum primitka i ako sadržava točno određene informacije o pojedinačnom korisniku kriptoimovine ili osobi koja ima kontrolu. Te informacije su ime i prezime, adresa prebivališta, država članica ili države članice rezidentnosti u porezne svrhe, za svaku osobu o kojoj se izvješćuje PIB za svaku državu članicu i datum rođenja.[124]

[121] Ibid.
[122] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak A. podstavak 2. u vezi sa stavkom B. podstavkom 3.
[123] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak D. podstavak 2.
[124] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak C. podstavak 1. točka (a) do točke (e)

S druge strane, u slučajevima kada izjavu o rezidentnosti daju subjekti korisnici kriptoimovine, takva izjava je valjana samo ako ju je subjekt korisnik kriptoimovine potpisao ili ako je na drugi način potvrdio njezinu valjanost, ako je datirana najkasnije na datum primitka i ako sadržava taksativno navedene informacije o subjektu korisniku kriptoimovine. Te informacije su pravni naziv, adresa, država članica ili države članice rezidentnosti u porezne svrhe, za svaku osobu o kojoj se izvješćuje PIB za svaku državu članicu.[125]

Nadalje, ako je riječ o subjektu korisniku kriptoimovine koji nije aktivni subjekt ili isključena osoba izjava o rezidentnosti pored navedenih podataka treba sadržavati i određene podatke o svakoj osobi koja ima kontrolu nad takvim subjektom. Ti podaci su ime i prezime, adresa prebivališta, država članica ili države članice rezidentnosti u porezne svrhe te za svaku osobu o kojoj se izvješćuje PIB za svaku državu članicu i datum rođenja. Također, potrebno je navesti i ulogu ili uloge na temelju kojih je svaka osoba o kojoj se izvješćuje osoba koja ima kontrolu nad subjektom, ako već nisu utvrđene na temelju postupaka dubinske analize klijenta te ako je primjenjivo, informacije o kriterijima koje ispunjava kako bi ga se smatralo aktivnim subjektom ili isključenom osobom.[126]

Izvještajni pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom može se osloniti i na izjavu o rezidentnosti koja je već pribavljena u druge svrhe oporezivanja, pod uvjetom da takva izjava o rezidentnosti ispunjava gore navedene zahtjeve za valjanost izjave o rezidentnosti.[127]

Postoji mogućnost i da je izvještajni pružatelj usluga ujedno i financijska institucija, a financijske institucije imaju obvezu provesti dubinsku analizu koja im je propisana Prilogom I. DAC 2[128] i to odjeljcima IV. (dubinska analiza novih računa fizičkih osoba) i VI. (dubinska analiza novih računa subjekata). U tom slučaju financijska institucija može se, za potrebe DAC

[125] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak C. podstavak 2. točka (a) do točke (d)
[126] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak C. podstavak 2. točka (e) i točka (f)
[127] Ibid., Prilog III. Odjeljak III. stavak D. podstavak 1.
[128] DAC 2, op. cit. (bilj. 43)

8 i postupaka dubinske analize koji su njome propisani za izvještajne pružatelje usluga, osloniti na postupke dubinske analize provedene u skladu s navedenim odjeljcima Priloga I. DAC 2.[129]

6.5. Nadležno tijelo države članice

DAC 8 umeće u direktivu DAC novi članak 8.ad pod naslovom „Područje primjene i uvjeti obvezne automatske razmjene informacija koje dostavljaju izvještajni pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom“. Iz samog naslova vidljivo je da informacije koje se odnose na kriptoimovinu, a koje prikupljaju i dostavljaju izvještajni pružatelji usluga, podliježu automatskoj razmjeni informacija što predstavlja najučinkovitiji oblik razmjene informacija između nadležnih tijela država članica propisan direktivom DAC budući da se radi o sistemskom priopćavanju prethodno definiranih informacija drugoj državi članici, bez prethodnog zahtjeva, u prethodno utvrđenim pravilnim intervalima.[130]

Nadalje, navedenim člankom propisuje se obveza državama članicama da poduzmu potrebne mjere kako bi od izvještajnih pružatelja usluga povezanih s kriptoimovinom zahtijevale da ispune zahtjeve za izvješćivanjem i provedu postupke dubinske analize propisane u DAC 8 te da osiguraju djelotvornu provedbu takvih mjera i usklađenost s njima.[131]

Postupak razmjene informacija provodi se na temelju primjenjivih zahtjeva za izvješćivanjem i postupaka dubinske analize te na način da nadležno tijelo države članice u kojoj se odvija prethodno navedeno izvješćivanje putem automatske razmjene i u roku od devet mjeseci od isteka kalendarske godine na koju se odnose zahtjevi za izvješćivanjem koji se primjenjuju na izvještajne pružatelje usluga povezanih s kriptoimovinom priopćuje taksativno navedene informacije o svakoj osobi o kojoj se izvješćuje nadležnim tijelima dotičnih država članica u skladu s praktičnim postupcima donesenim na temelju članka 21. direktive DAC.[132]

[129] DAC 8, loc. cit.
[130] Direktiva DAC, op. cit. (bilj. 35), članak 3. stavak 9.
[131] DAC 8., op. cit. (bilj. 16), članak 1. stavak 6.
[132] Ibid.

Glede osoba o kojima se izvješćuje, a koje su korisnici o kojima se izvješćuje i subjekata za koje je utvrđeno da imaju jednu ili više osoba koje imaju kontrolu, a koje su osobe o kojima se izvješćuje priopćuju se identične informacije koje prikupljaju izvještajni pružatelji usluga.[133] Isto je i što se tiče informacija koje se odnose na same izvještajne pružatelje usluga te kriptoimovinu kao predmet regulacije. Međutim, da bi se ispunila navedena obveza izvješćivanja DAC 8 propisuje i da države članice poduzimaju potrebne mjere, uključujući mogućnost upućivanja naloga za prijavljivanje informacija izvještajnim pružateljima usluga povezanih s kriptoimovinom, radi prijave svih potrebnih informacija nadležnom tijelu kako bi se moglo uskladiti s obvezom priopćavanja informacija u skladu s člankom 8.ad stavkom 3.[134] Države članice također su dužne provjeravati usklađenost izvještajnih pružatelja usluga sa zahtjevima za izvješćivanjem i dubinskom analizom pa imaju obvezu propisati administrativne postupke za provjeru takve usklađenosti.[135]

Nadležno tijelo države članice u direktivi DAC je definirao kao tijelo koje je kao takvo određeno od strane države članice.[136] Što se tiče Republike Hrvatske, člankom 3. stavkom 1. Zakona o administrativnoj suradnji u području poreza[137] propisano je da su Ministarstvo financija, Porezna uprava i Carinska uprava nadležni za administrativnu suradnju na području poreza, iz čega proizlazi da je ono nadležno tijelo države članice u smislu direktive.

7. ZAKLJUČAK

Tržište kriptoimovine u posljednjih desetak godina bilježi znatan rast kapitalizacije što ukazuje na veliki ulagački potencijal i privlačnost kriptoimovine za ulagače na tržištu. Nedvojbeno, karakteristike kriptoimovine kao što su decentralizirana priroda, mogućnost

[133] Vidi supra pod 6.4.1, str. 24. - 26.
[134] DAC 8, op. cit. (bilj. 16), Prilog III. Odjeljak V. stavak B. podstavak 2.
[135] Ibid., Prilog III. Odjeljak V. stavak C.
[136] Direktiva DAC, op. cit. (bilj. 35), članak 3. stavak 1. točka 1.
[137] Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza (NN 115/16, 130/17, 106/18, 121/19, 151/22, 114/23)

elektroničkog pohranjivanja i prenošenja te anonimnost imaju svoje prednosti u vidu navedene privlačnosti za ulagače.

Međutim, kriptoimovina zbog takvih karakteristika ima i negativne strane jer može poslužiti kao instrument pogodan za izbjegavanje plaćanja poreza, poreznu prijevaru ili poreznu utaju što posljedično ima negativne učinke na porezne prihode država članica.

U svrhu osiguranja nesmetanog funkcioniranja unutarnjeg tržišta, na razini Europske unije uspostavljen je sustav suradnje i koordinacije država članica u poreznim pitanjima donošenjem Direktive o administrativnoj suradnji u području oporezivanja. Ona je doživjela brojne izmjene i dopune koje su posljedica novih okolnosti i poteškoća koje su se s vremenom pojavljivale prilikom primjene njezinih odredbi.

Kriptoimovina kao objekt regulacije obuhvaćena je odredbama DAC 8 koja predstavlja najnoviju izmjenu Direktive o administrativnoj suradnji. Riječ je o nastojanju da se sveobuhvatnom regulacijom osigura učinkovita razmjena informacija koje se odnose na kriptoimovinu i osobe koje su na određeni način s njome povezane. Pri tome, propisane su obveze nadležnim tijelima država članica kojima se treba osigurati takva razmjena informacija, ali i obveze određenim subjektima koji pružaju usluge povezane s kriptoimovinom u vidu obveza za izvješćivanjem i provođenjem dubinske analize.

Obveze su propisane u odnosu na korisnike kriptoimovine koji su klijenti tih subjekata i koje DAC 8 naziva korisnici o kojima se izvješćuje te u odnosu na samu kriptoimovinu s kojom je konkretni korisnik o kojem se izvješćuje na određeni način povezan. Navedene su obveze vrlo razumljivo i detaljno opisane pa se s obzirom na to može zaključiti da će u velikoj mjeri ostvariti svoju svrhu. Dakako, to ovisi i o kvaliteti nacionalnih propisa koje će države članice donositi na temelju odredaba DAC 8.

Također, DAC 8 nameće obvezu državama članicama da, u svrhu osiguranja odgovarajuće provedbe pravila sadržanih u DAC 8, utvrde pravila o sankcijama koje se primjenjuju na

povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju odredaba DAC 8 te da poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu provedbu.

Rok za donošenje nacionalnih propisa koji su potrebni radi usklađivanja s DAC 8 je 31. prosinca 2025. godine dok se odredbe tih propisa primjenjuju od 1. siječnja 2026. godine.

8. POPIS LITERATURE

Knjige i članci

Arbutina, Hrvoje; Rogić-Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja; Bogovac, Jasna; Klemenčić, Irena, Javnofinancijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb, 2022.

Chohan, Usman, W., A History of Bitcoin, 5. 2. 2022., https://ssrn.com/abstract=3047875 (29. 2. 2024.)

Čapeta, Tamara; Rodin, Siniša, Osnove prava Europske unije, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2018.

Čičin-Šain, Nevia, Oporezivanje bitcoina, Zbornik PFZ, 67, (3-4) 655-693 (2017)

Demelza, Hays; Andrei, Kirilenko, The use and adoption of crypto assets, 2019., https://s1.aebanca.es/wp-content/uploads/2019/10/the-use-and-adoption-of-crypto-assets.pdf, (28. 1. 2024.)

Nakamoto, Satoshi, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008., https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, (27. 2. 2024.)

Nesvetailova, Anastasia; Guter-Sandu, Andrei; Palan, Ronen; Millo, Yuval, Tax Evasion and Avoidance by Financial Engineering: The State of Play in Europe, CITYPERC Working Paper, No. 2018-03, City, University of London, City Political Economy Research Centre (CITYPERC), London, 2018.

Sertić, Andreja, Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija, POREZNI VJESNIK 5/2012.

Zubović, Antonija; Ruk, Derenčinović, Morana, Digitalna transformacija vrijednosnih papira i aktivnosti regulatora tržišta kapitala, u: Digitalna zbirka i katalog Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 22. 10. 2021.

Žunić, Kovačević, Nataša; Cvenček, Matteo, Porezna evazija i porezni nadzor u svjetlu direktive o..., Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 59, 3/2022

Pravni izvori

Direktiva Vijeća 2011/16/EU od 15. veljače 2011. o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive 77/799/EEZ (SL L 64, 11. 3. 2011.)

Direktiva Vijeća 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 359/1, 16. 12. 2014.)

Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5.6.2015., str. 73–117)

Direktiva Vijeća (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 332/1, 18. 12. 2015.)

Direktiva Vijeća (EU) 2016/881 od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 146/8, 3. 6. 2016.)

Direktiva Vijeća (EU) 2016/2258 od 6. prosinca 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca (SL L 342/1, 16. 12. 2016.)

Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (SL L 139/1, 5. 6. 2018.)

Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 104/1, 25. 3. 2021.)

Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L, 2023/2226, 24.10.2023.)

Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)

Mišljenje Porezne uprave od dana 19. ožujka 2018., Broj klase:410-01/17-08/29, Urudžbeni broj:513-07-21-01/18-4, dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19590

Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena verzija, SL C 202/13, 7.6.2016.)

Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija, SL C 202/47, 7.6.2016.)

Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP) (SL L 150, 9.6.2023, str. 40-205)

Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza (NN 115/16, 130/17, 106/18, 121/19, 151/22, 114/23)

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 108/17, 39/19, 151/22)

Izvješća i priopćenja

Bank of England, Financial stability in focus: Cryptoassets and decentralised finance, 24. ožujka 2022., https://www.bankofengland.co.uk/financial-stability-in-focus/2022/march-2022 (28. 1. 2024.)

Busch, E., Kristen, Non-Fungible Tokens (NFTs), Congressional Research Service, R47189, 20. 7. 2022., https://crsreports.congress.gov/, (1. 3. 2024.)

Hrvatska narodna banka, Rizici povezani s kriptoimovinom, 7. 7. 2021., https://www.hnb.hr/-/rizici-povezani-s-kriptoimovinom (13. 3. 2024.)

Manaa, Mehdi; Chimienti, Maria Teresa; Adachi, Mitsutoshi M.; Athanassiou, Phoebus; Balteanu, Irina; Calza, Alessandro; Devaney, Conall; Diaz, Fernandez, Ester; Eser, Fabian; Ganoulis, Ioannis; Laot, Maxime; Poignet, Raphael; Sauer, Stefan; Schneeberger, Doris; Stracca, Livio; Tapking, Jens; Toolin, Colm; Tyler, Carolyn; Wacket, Helmut, Crypto-Assets: Implications for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastructures, (May 17, 2019). ECB Occasional Paper No. 223 (2019), 21. svibnja 2019., https://ssrn.com/abstract=3391055, (19. 12. 2023.)

Diplomski radovi

Vaivade, Anna, Exploitation of cryptocurrencies as a tool for tax evasion: technological and regulatory issues. 2020. https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/52526, (28. 1. 2024.)

Internetski izvori

Bitcoin mjenjačnica, https://bitcoin-mjenjacnica.hr/#exchange, (24. 3. 2024.)

Kanade, Vijay, What Is Peer-To-Peer? Meaning, Features, Pros, and Cons, 7. 11. 2023., https://www.spiceworks.com/tech/networking/articles/what-is-peer-to-peer/ (12. 3. 2024.)

Kriptovijesti, Što je NFT?, 29. 6. 2023., https://www.kriptovijesti.hr/sto-je-nft/ (24. 3. 2024.)